

آیه ۱۲۶

دعای ابراهیم برای ساکنان مکه

در این آیه، حضرت ابراهیم علیه السلام دو درخواست مهم از پروردگار برای ساکنان سرزمین مقدس مکه می‌کند:

- ۱- این سرزمین را مکان امن برای همه فرار دهد.
- ۲- به آن دسته از ساکنان آن که اهل ایمان هستند، رزق و روزی فراوان عطا نماید.
- ۳- تقاضای دوم خویش را تنها دربارهٔ مؤمنان مطرح نمود و دربارهٔ دیگر ساکنان این شهر دعا نکرد؛ زیرا می‌دانست که رحمت عام الهی، شامل همه می‌گردد و خدا رزق و روزی خویش را به هر دو دسته از مؤمنان و کفار می‌دهد، ولی می‌خواست تبری و بیزاری خود از کفار را حتی در دعا نیز رعایت نموده و بر اصیل بودن این نعمت‌ها برای مؤمنان تأکید نماید.

پیام‌ها

- ۱- در مقابل دشمن نباید از اصول عقبنشینی کرد؛ چرا که او به هیچ چیزی جز محو و نابودی مکتب راضی نمی‌شود. «لَنْ تَرْضِيَ عَنِّكَ... حَتَّىٰ تَتَّبَعَ مِلَّهُمْ» (آیه ۱۲۰)
- ۲- برای سپردن مسئولیت حساس به افراد، گزینش و آزمایش لازم است. «إِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَاتَّمَهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمامًا» (آیه ۱۲۴)
- ۳- مسجدِ مسلمانان باید پاکیزه و رغبت‌انگیز باشد. «طَهَّرَا ... الرَّكْعَ السُّجُودِ» (آیه ۱۲۵)
- ۴- در دعا، به دیگران و حتی نسل‌های پس از خود نیز توجه کنیم. «رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَ ارْزُقْ أَهْلَهُ» (آیه ۱۲۶)
- ۵- امنیت و اقتصاد، دو نیاز مهم شکل‌گیری و پیشرفت جوامع بشری است. «آمِنًا وَ ارْزُقْ» (آیه ۱۲۶)
- ۶- بهره‌مندی در دنیا، همیشه نمی‌تواند نشانه‌ی لطف خداوند به انسان باشد؛ بلکه ممکن است نوعی عذاب تدریجی برای او باشد. (به این نوع عذاب، «استدراج» گفته می‌شود) «وَ مَنْ كَفَرَ فَأَمْتَعْهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرْهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ» (آیه ۱۲۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

وازگان

- ۱- **تَّثْبِعُ**: پیروی کنی. (اباع: پیروی و دنبال کردن) (آیه ۱۲۰)
- ۲- **لَا تَجْزِي**: جزاء داده نمی‌شود. (جزاء: مكافات، پاداش و کیفر) (آیه ۱۲۳)
- ۳- **فَاتَّمَهُنُّ**: آن‌ها را به آخر رساند. (إتمام: به آخر رساندن و تمام کردن) (آیه ۱۲۴)
- ۴- **الْعَاكِفِينَ**: کسانی که به قصد عبادت چند روز در مسجد می‌مانند و از آن بیرون نمی‌روند. (جمع عاکف) (آیه ۱۲۵)
- ۵- **أَمْتَغْهُ**: او را بهره می‌دهم. (تَمْتَعْ: برخوردار کردن. بهره‌مند ساختن) (آیه ۱۲۶)

نکات تفسیری

آیه ۱۲۰

يهود و نصاری (لوجو) هرگز به اسلام میل نخواهند داشت

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله وسلم به سبب خیرخواهی خویش، در این امید بود که اهل کتاب همگی هدایت شده و به دین اسلام بگروند؛ زیرا آن‌ها مشخصات پیامبر موعود را در کتاب‌های خود خوانده بودند؛ اما خداوند در این آیه، این آگاهی را به حضرت می‌دهد که یهود و نصاری (لوجو) هرگز به اسلام میل نخواهند داشت و از تو راضی نخواهند شد؛ بلکه انتظار دارند که تو نیز از آیین آن‌ها پیروی کنی!

آیه ۱۲۱

۱۲۱/۱- حق طلبان هدایت می‌شوند

از آن جا که جمعی از حق طلبان یهود و نصاری، دعوت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم را لبیک گفتند و این آئین را پذیرا شدند، قرآن پس از مذمت گروه سابق از این‌ها به نیکی یاد می‌کند این‌ها کسانی بودند که به راستی حق تلاوت کتاب آسمانی خویش را (که تفکر و اندیشه و سپس عمل است) بجا آوردند و همان سبب هدایتشان شد، چرا که بشارتهای ظهور پیامبر موعود را که در آن کتب خوانده بودند منطبق بر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم دیدند و تسلیم شدند و خدا هم از آن‌ها تقدیر کرده است.

۱۲۴/۳ - امام کیست؟

کسی که مردم به او اقتدا می‌کنند و او را پیشوای خود قرار می‌دهند و از گفتار و کردار او تبعیت می‌کنند، امام است. وظیفه‌ی پیامبر، رساندن پیام‌های خداوند و نشان دادن راه سعادت به مردم است، اما وظیفه‌ی امام، اجرای دستورهای الهی است؛ یعنی امام با نیروی الهی خویش، راه را نشان می‌دهد و کسانی را که زمینه‌ی هدایت و رسیدن به کمال را دارند، رهبری می‌کند و به سعادت دنیا و آخرت می‌رساند.

۱۲۴/۴ - دلیل عصمت امام

این آیه، یکی از دلایل عصمت امام است؛ زیرا روشن است که ابراهیم امامت را برای آن دسته از ذریه‌ی خود که در آینده ستمکار و ظالم می‌شوند، درخواست نکرد؛ بلکه یا برای گروهی درخواست می‌کرد که مرتکب گناهی عمدى یا سهوی در گذشته شده‌اند و اکنون توبه کرده و در زمرة‌ی صالحان قرار گرفته‌اند و یا برای کسانی درخواست می‌کرد که هیچ وقت مرتکب گناه و خطأ حتی به صورت کوچک و از روی سهو و فراموشی نگشته‌اند. خداوند، درخواست او درباره‌ی گروه اول را رد نموده و می‌فرماید: «پیمان امامت من به ظالمان نمی‌رسد»؛ یعنی ظلم، ستم و بیدادگری، به هر نوعی و در هر جا و از هرگنس، سبب محرومیت از مقام والای امامت مردم می‌شود. از این مطلب روشن می‌شود، امامت، خاص معصومان علیهم السلام است که هیچ گاه مرتکب معصیت نشده‌اند.

آیه ۱۲۵**مکه، محل بازگشت مردم**

«مَثَابَة» از ماده «ثواب» به معنای بازگشت چیزی به حالت نخستین است و چون خانه‌ی خدا مرکزی بوده است که موحدان همه‌ساله به سوی آن روی می‌آورند و از نظر جسمانی و روحانی به فطرت پاک خود باز می‌گشتند، بدان «مَثَابَة» گفته شده است.

تعبیر تلاوت شایسته تعبیر پر معنایی است و خط روشنی برای ما در برابر قرآن مجید و کتب آسمانی مشخص می‌سازد. امام صادق علیه السلام درباره‌ی این آیه و روش کسانی که کتاب خدا را شایسته تلاوت می‌کنند فرمود: «^۱آیات آن را شمرده شمرده می‌خوانند، ^۲در معنای آن تدبر نموده، ^۳به احکامش عمل می‌کنند، ^۴و به وعده‌هایش امید می‌بنندن، ^۵و از تهدیدهایش می‌هراسند، ^۶و از داستان‌هایش عبرت می‌گیرند، ^۷اوامرش را به کار بسته، ^۸نوایش را اجتناب می‌کنند و به خدا سوگند، معنای حق تلاوت این است، نه این که تنها آیاتش را حفظ کنند، و حروفش را درس بگیرند و سوره‌هایش را بخوانند و بند بند آن را بشناسند که به عنوان مثال فلان سوره دهیکش چند آیه و پنج یکش چند است. و بسیار کسانی که حروف آن را به طور کامل از مخرج اداء می‌کنند، ولی حدود آن را ضایع می‌گذارند، بلکه تلاوت به معنای تدبر در آیات آن، و عمل به احکام آن است، همچنان که خدای تعالی فرموده: کِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكُمْ بُشَّارًا، لِيَدْبَرُوا آیاتِهِ - کتابی است مبارک که به تو نازل کردیم، تا در آیاتش تدبر کنند (ص/۲۹).».

آیه ۱۲۴**۱۲۴/۱ - آزمایش ابراهیم**

در تفسیر عبارت «وَإِذْ أَبْتَلَ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ - خداوند ابراهیم را با کلمات آزمود» گفته‌اند که مراد از کلمات، انواع آزمایش‌ها و سختی‌هایی است که برای آن حضرت پیش آمد؛ مانند قرار دادن زن و فرزند در سرزمین خشک و بی‌گیاه مگه، قیام علیه بتپرستان و شکستن بتهای آنان، قرار گرفتن در دل آتش، مهاجرت از سرزمین بتپرستان و بالآخره عمل به دستور ذبح فرزند دلبندش اسماعیل.

۱۲۴/۲ - امامت ابراهیم

هنگامی که ابراهیم علیه السلام از عهده آزمایش‌ها برآمد، خداوند جایزه‌ای به او داد و فرمود: «قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَاماً - من تو را امام و رهبر و پیشوای مردم قرار دادم.»